

лоза Немањића беше изумрла, то су стара властела наравно пре за тим тежила, да једнога из своје средине подигне на престо, него да се покоре каквом славољубивом пустолову. Знамо, да је кнез Лазар био вођ странке, која све до краја беше верна династији Немањића; он се највише борио против Вукашина. Природно је било, што су српска властела сада на њ погледала. У осталом кнез Лазар бејаше рођак Немањићима, а по својим личним својствима заиста беше у највећој мери достојан владалачког позива. Није дакле чудо, што је он био кандидат праве српске властеле.

Лазар не могаше без сваког противљења заузети престо. Не хтедоше се њему покорити нарочито намесници јужних и неких западних области. У грађанском рату, што беше за тим букнуло, коначно је искорењена породица Мрњавчевића, и 1377-е године налазимо царску власт у Лазаревим рукама, али се простор државе већ знатно беше изменио. У освојеним јужним областима независно владаху поједини моћни бивши намесници; у Босни се бан Твртко 1376-е или 1378-е године беше огласио за враља, али је над собом признао врховну власт краља мађарскога Лајоша Великога. Али се Твртко, сматрајући себе за Душанова наследника, називаше краљем не само Бошњака него и Срба. Тада беше Твртко ујединио с Босном Травунију, Хум, па је и један део Зете захтевао. Тако дакле Лазарева држава већ није све српске земље обухватала. Нови владалац можда баш из тога узрока, или из поштовања према Душану и његовом несрећном сину Урошу, не хтеде се царем називати, него се служио називом кнеза.

Лазар беше храбар, енергичан и правичан владалац. Цео живот свој беше посветио цели, да обустави пад српске државе, и да овој стару славу обнови. Али се са силом супротних околности не могаше више један човек да бори, мада се ванредним својствима одликовао и мада је својим радом на далеко утицао. Милутин и Душан могли су своју жудњу за радом да задовоље, јер је уз њих стајао на сваку жртву готов, сложан и напредан народ. За времена Лазарева не могаше се на издржљиву борбу одушевити народ, који се на странке беше поцепао и који је сам од своје слабости зазирао. Могуће је, да је Лазар лично сам по себи и по својим способностима стајао на оној висини, на којој стајаше Душан; али помоћна средства, с којима је он располагао, већ не беху она иста. Најбоља воља, најревноснија тежња, најмудрија наређења бејаху осујећена малаксалошћу, неуздржљивим пропадањем народа, и разбише се о буру, која је споља придолазила.

После победе над Вукашином године 1371. учесташе освајачки покушаји Турака. Адријанопол, Пловдив и Средац потпадоше један за другим њиховој власти. Велики део Бугарске постаде турска провинција и већ су османске гомиле, које продираху, узнемиривале Тесалију, Маћедонију и неке крајеве Арбанашке. 1386-е године дође ред опет на Србију. По дугој опсади паде Ниш, и Лазар могаше купити мир ценом годишњег данка, и обећањем да ће давати војску у помоћ. Ти услови не беху још тако несносни, али је Србија тиме изгубила своју самосталност и већ тада изгледаше, као васал султанов. Данак је износио 1000 фуната сребра годишње, а помоћна војска 1000 српских коњаника. Посве је природно, да је тако понижење било несносно за Лазара, који је своју младост провео у двору Душановом те био сведок величине српске државе. Већ 1388-е године склопи савез са краљем Твртком, Ђурђем Кастријотићем, господарем арбанашким, и са још неким полузависним владоцима, у цели општег рата са Турцима. Рат беше срећно отпочео, јер је Кастријотић успео, да разбије једно одељење Турака. Али се већ друге године сам султан Мурат